

Nd.

23. Frumvarp til laga

um bændaskóla.

(Lagt fyrir Alþingi á 67. löggjafarþingi, 1947.)

1. gr.

Þar til er öðruvísi verður ákveðið, skulu vera þrjú skólar á landi hér, er veita bændæfnum nauðsynlega sérþekkingu til undirbúnings stöðu þeirra. Skal einn skólinn vera á Hólum í Hjaltadal, annar á Hvanneyri í Borgarfirði og hinn þriðji í Skálholti í Biskupstungum, þegar lokið er byggingu skólahúss og öðrum nauðsynlegum undirbúningi. Skólarnir nefnast bændaskólar.

2. gr.

Á skólajörðunum skulu vera hæfilega stór, fjölbreytt bú, rekin á kostnað ríkissjóðs, og veita skólastjórnir þeim forstöðu. Fyrir bústjórnina skulu greidd sérstök laun samkvæmt samningi við ráðuneytið. Á búunum skulu færðir búreikningar.

Á búunum skal gera ýmsar hagnýtar tilraunir í landbúnaði, svo sem jarðrækt, garðrækt, akuryrkju, kynbótum, fóðrun búfjár og loðdýrarækt.

Áherzla skal á það lögð, að búfjárræktin á skólabúunum sé sem fjölbreyttust með hliðsjón af þeim arði, sem af slíkri starfsemi getur leitt fyrir íslenskan landbúnað.

3. gr.

Á landi skólajarðanna skal heimilt að reisa nýbýli og bústaði fyrir kennara og starfsfólk skólans á kostnað ríkissjóðs, eftir því sem landbúnaðarráðherra ákveður í samráði við skólastjóra og fé er veitt til í fjárlögum. Landbúnaðarráðherra ákveður landstærð þessara nýbýla í samráði við skólastjóra.

4. gr.

Við hvern skóla skulu vera skólastjóri og þrjú fastir kennarar. Laun taka þeir samkvæmt launalögum. Heimilt er ráðherra auk þess að greiða hverjum skóla upphæð, sem svarar einum kennaralaunum, er sé varið til verklegrar og bóklegrar kennslu. Skólastjóri ræður aukakennara með samþykki landbúnaðarráðuneytisins til þess að annast þessa kennslu.

Njóti kennarar landsnytja og afnota peningshúsa, gjaldi þeir fyrir það leigu. Skólastjóri hefur aðalumsjón með nemendum skólans, hússum hans og áhöldum.

5. gr.

Skólarnir séu þriggja missera skólar með bóklegu og verklegu námi. Í hverjum skóla séu tvær deildir, yngri og eldri deild. Bóklega kennslan fari fram á tímabilinu frá 15. október til 30. apríl ár hvert.

Verklega námið fari aðallega fram sumarið á milli skólavetranna, og skal hver nemandi vinna minnst 780 klukkustundir. Auk þess skulu kenndar búsmíðar og, að svo miklu leyti sem við verður komið, verkleg vélfræði að vetrinum.

Heimilt er skólastjóra að veita þeim nemendum inngöngu í eldri deild skólans, sem að hans dómi hafa næga undirbúningsmenntun til þess, en skylt skal þeim að taka þátt í verklegu námi jafnlangan tíma og aðrir nemendur.

6. gr.

Skilyrði fyrir inntöku í skólann séu þessi:

- a. Að umsækjandi sé fullra 18 ára. Þó getur skólastjóri veitt undanþágu frá þessu ákvæði, ef sérstakar ástæður mæla með;
- b. að hann fullnægi þeim skilyrðum um kunnáttu, sem reglugerð ákveður;
- c. að hann hafi óflekkað mannorð og sé ekki haldinn smitandi sjúkdómi.

7. gr.

Kennslan í skólanum sé bæði bókleg og verkleg. Bóklega kennslan fari fram í fyrirlesturum að því leyti sem betur þykir henta. Þessar námsgreinar skal kenna bóklega: Íslenzku, stærðfræði (talnafræði), flatar- og rúmmálsfræði, búreikninga, þjóðfélagsfræði, búnaðarhagfræði, búnaðarsögu og landbúnaðarlöggjöf Íslands og nágrannalandanna, búnaðarlandafræði, grasfræði, eðlisfræði, efnafræði, jarðfræði, líffærafræði og lífeðlisfræði búfjár, búfjárfræði, mjólkurfræði, arfgengisfræði, verkfærafræði, jarðræktarfræði, helztu undirstöðuatríði húsabygginga í sveitum, land- og hallamælingar og dönsku. Enn fremur skal kenna söng, íþróttir, leikfimi og teikningu. Í eldri deild skal leggja ríka áherzlu á kennslu í búfjárfræði og jarðræktarfræði.

Í verklega náminu skulu kennd sem fjölbreyttust jarðræktarstörf, garðrækt, heyskapur og önnur uppskeruvinna. Einnig skal nemendum kennd hirðing og notkun þeirra véla og verkfæra, er verulega þýðingu hafa fyrir búskap.

Nemendum ber að taka þátt í hirðingu þess búfjár, sem á búunum er, undir stjórn og leiðsögn kennara. Þeir skulu og taka þátt í venjulegum bústörfum með það fyrir augum, að þeir nemi hagnýtar vinnuaðferðir, er komi bændum að sem mestum notum í starfi þeirra.

Vanti verkefni á skólabúunum, er heimilt að láta nemendur stunda verklega námið að meira eða minna leyti annars staðar, ef fullnægt er þeim skilyrðum, sem sett eru fyrir náminu.

Í reglugerð skal kveða nánar á um fyrirkomulag kennslunnar í bóklegum og verklegum efnum.

8. gr.

Þeir nemendur, sem ljúka verklegu námi, fá hjá skólabúunum fæði og þjónustu verknámstímann. Auk þess greiðir ríkissjóður þeim kr. 100.00 styrk með verðlagsuppbót.

Ríkissjóður greiðir skólabúunum kr. 100.00 með verðlagsuppbót fyrir hvern nemanda, sem lýkur verklegu námi.

9. gr.

Árspróf og burtfararpróf skal halda við skólana í lok skólaárs í þeim greinum, sem kenndar eru í ársdeildunum. Að loknu verklegu námi skal og fara fram verklegt próf. Þeir einir, sem lokið hafa bóklegu og verklegu fullnaðarprófi við skólana eða á hliðstæðum skólum erlendum, hafa rétt til að bera nafnið búfræðingur. Þó skerðir það eigi rétt þeirra manna, sem tekið hafa próf eftir hinum eldri bændaskólalögum til þess að bera það nafn.

Í reglugerð skal kveða nánar á um próf við skólana.

10. gr.

Selji skólabúið nemendum fæði og þjónustu, skal það selt með kostnaðarverði. Ella sjái skólastjóri um, að nemendur geti haft sameiginlegt mótuneyti.

11. gr.

Heimilt er að halda námskeið við bændaskólana fyrir bændur og bændaeftir, þegar ástæður leyfa. Námskeið þessi séu til hvatningar og fræðslu. Einnig námskeið

fyrir trúnaðarmenn samkvæmt jarðræktarlögum, eftirlitsmenn nautgriparæktarféлага, forðagæzlumenn, búreikninganámskeið og enn fremur matreiðslunámskeið.

12. gr.

Landbúnaðarráðuneytið hefur á hendi yfirstjórn bændaskólanna og gefur út reglugerð fyrir þá að fengnum tillögum skólastjóranna.

13. gr.

Kostnaður við að gera skólana og skólabúin úr garði samkvæmt lögum þessum greiðist úr ríkissjóði, eftir því sem fé er veitt til þess í fjárlögum. Svo greiðir hann og allan árlegan kostnað við skólana.

14. gr.

Lög þessi koma til framkvæmda fyrir skólaárið 1947—1948.

15. gr.

Heimilt er landbúnaðarráðherra að stofna sérstaka deild við einn bændaskólanna eða annars staðar, ef hentara þykir, þar sem búfræðingar geti fengið framhaldsmenntun. Um fyrirkomulag þessarar deildar skal ákveðið í reglugerð.

16. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi numin lög nr. 26 13. jan. 1938, lög nr. 39 30. júní 1942 og lög nr. 74 30. des. 1944.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta:

Aðalbreytingin frá núgildandi lögum er fólgin í því, að verklega námið er stýtt niður í 780 klst., en í núgildandi lögum er gert ráð fyrir verklegu námi allt sumarið milli skólavetranna. Hefur það verið mjög örðugt í framkvæmd, og tvö síðustu árin hefur verklega námið á Hvanneyri verið stýtt niður í nálægt 800 klst. Var það byggt á undanþáguákvæði laganna og gert með leyfi ráðuneytisins. Á Hólum hefur undanþáguákvæðið verið notað í fleiri ár. Breytingin er því í raun og veru fólgin í því að færa lagaákvæðin til samræmis við framkvæmd verknámsins.

Þá er lagt til, að lögfest verði, að skólastjórar skuli hafa ákveðin laun fyrir bústjórn. Kennarar skólanna hafa frí 2—3 mánuði ársins, en skólastjóri er bundinn við störf sín allt árið. Verður því algert ósamræmi í launagreiðslum skólastjóra og kennara, ef engin sérstök bústjórnarlaun eru greidd.

Lagt er til, að við skólana skuli starfa þrjú fastir kennarar í stað tveggja áður, auk skólastjóra. Er þetta gert í samræmi við aukna kennsluþörf við vélar o. fl.

Loks er lagt til, að aftan í lög um bændaskóla sé sett heimildargrein um framhaldsnám búfræðinga.

Um framhaldsnámið er ætlazt til, að kennslunni verði hagað sem hér segir:

Fyrri vetur vikuleg stundakennsla:	Búreikningar	1 st.
Íslenzka	Búnaðarlöggjöf	1 —
Stærðfræði	Lífeðlisfræði, líffærafræði	2 —
Danska eða enska	Arfgengisfræði	1 —
Teikning	Byggingarfræði	2 —
Efnafræði	Ýmislegt	1 —
Eðlisfræði		
Grasafræði		Alls 30 st.
Dýrafræði	Auk þess verklegar æfingar: Teikningar	
Gerlafræði	2 st., efnafræði 2 st., eðlisfræði 1 st. og	
Búnaðarsaga og hagfræði	grasafræði og gerlafræði 1 st., alls 6 st.	

Verklegt nám sumarið milli skóla-
vetranna:

Mælingar	1	mán.
Vinna með stórvirkum vélum..	1	—
Búfjárskýningar	$\frac{1}{2}$	—
Náttúrufraði (jurtasöfnun o.fl.)	$\frac{1}{4}$	—
Verkfæratilraunir	$\frac{1}{2}$	—
Vinna á tilraunastöðvum	$\frac{1}{2}$	—
Ýmislegt	$\frac{1}{4}$	—

Alls 4 mán.

Síðari vetur:

Jarðræktarfraði (þar á meðal véla- verkfraði)	12	st.
Búfjárfraði	12	—
Búnaðarlandafræði	1	—
Mjólkurfræði	1	—
Kortteikning	2	—
Kennslufræði	2	—

Alls 30 st.